

18.

DISSERTATIO ACADEMICA
DE
USU
HOMOEOTELEUTORUM
ANTIQUO ET RECENTIORI,

CUJUS
PARTEM PRIOREM,
DE
HOMOEOTELEUTIS SOLUTÆ ORATIONIS,

VENIA AMPL. FAC. PHIL. REG. AC. AB.

PRÆSIDE

JOH. FREDR. WALLENIO,

*Eloqu. Prof. Reg. & Ord. Regg. Societ. Patriot. Holm.
Oecon. Fenn. & Oecon. Wermel. Membro,*

pro Gradu Philosophico

ventilendam modeste sistit

JONAS HOLMLIN,

Stip. Bilmark. Sudermannus.

IN AUDIT. MINERALOG. DIE XXVII MAJI MDCCCVII.

H. A. M. S.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS.

IN
SACRAM REGIAM MAJESTATEM
MAGNÆ FIDEI VIRO,
DIOECESEOS STRENGNESENSIS EPISCOPO,
REGII ORDINIS DE STELLA POLARI MEMBRO,
ACADEMIÆ SVECANÆ OCTODECIMVIRO,
REGIÆ ACAD. LITT. ELEG. HIST. & ANTIQ. SOCIO,
REVERENDISSIMO DOMINO DOCTORI
JOHANNI ADAM. TINGSTADIO,

Mecenati Summo,

Sacrum

debit, voluit

Reverendissimi Nominis

cultor devotissimus
J. HOLMLIN.

Aurium est judicium superbissimum.

CICERO.

Præter tropicam sermonis rationem, cujus usurpandæ necessitatem ipsa lingvarum inopia primo imposuit, retinendæ cupiditatem injecit magna rei jucunditas, nulla fere sunt verborum, nedum sententiarum, lumina, quibus vehementior animi impetus, persuadendique aut placendi studium non libenter orationem antiquitus jam distinxerint. Ut enim narratur ROBERTUS TALBOT, Anglus, contumacem, qua affligebatur LUDOVICUS XIV Galliæ Rex, frigidam febrem, peruviano, tum parum cognito, cortice, expugnaturus, medicis ancipitem hominis & exteri & artis doctrina non imbuti curam subtimetibus, & quid esset febris sciscitantibus, respondisse, morbum esse, quem illi definire, is sanare, scisset: sic non tam a Rhetorum scholis, quam ab ipsa naturæ excellentis, idoneis occasionibus incitata, vi ea

A

eru-

eruperunt elegantioris dictionis decora atque ornamenta, quæ impositis cuique nominibus longo ordine recensere tum demum fere coeperunt facundiæ magistri, cum inclinata jam Eloquentia a naturali dignitate ad arcescitas potius quam sponte natas venustates defecisset. Commemorari igitur a Rhetoribus videas multa, in primis lexeos, schemata, quorum si non omnino nullus, parcior tamen & circumspectus conceditur in germana & mascula eloquentia usus, quorumque haud exiguam copiam suo jam tempore exhibilavit & explofit QUINTILIANUS (a), fuisse olim plura de figuris, quam necesse erat, tradita, nullumque prope finem factum exquirendis nominibus, haud immerito existimans. In horum autem nonnullis ut rem ipsam minus, quam inutilem appellationum sedulitatem, damnavit, ita servavit etiam unum alterumque, de quibus, utrum in vitio an in laude sint ponenda, ab aliis fuit dubitatum.

Sic ab *Homoeoteutis* sive *Desinentibus similiter*, in prosa saltem oratione, consultius abstineri non defuere qui putarent, & puerilem iisdem exprobrarent, simulque insuavem & gravitati inimicam, redeuntis soni consecrationem (b). Quorum quo loco sit hab-

a) De institutione oratoria L. IX c. 3 f. 87-99.

b) Vid. in primis C. H. WEISSIUS de stylo Romano L. V c. 10. Cfr. LUCILIUS apud GELLIUM Noct. Att. L. XVIII c. 2 & Pseudo-DEMETRIUS *περὶ ἑρμηνείας* f. 26-28.

bendum iudicium, constituta in antecessum vera vocabuli notione, facilius perspicietur.

Affine igitur Homoeoptoto Homoeoteleuton, & communi Homoeocatalecti genere comprehensum, ab illo sic distinguere solent Rhetorum plerique, ut membris duobus vel pluribus eodem casu aut tempore junctis illud, simili sono exeuntibus hoc, contineatur. Quod discrimen, ab AQUILA Romano (c) & P. RUTILIO LUPO (d) mire turbatum, sublatum penitus voluit J. C. SCALIGER (e), in eo certe errans, quod in omni similiter cadente inesse etiam similiter desinens temere affirmaret. Confirmantibus vero vulgarem vocum usum CICERONI (f) & QUINTILIANO (g), atque inter Græcos, laudato jam DEMETRIO (h), ALEXANDRO (i) & PHOEBAMMONI (k) ita

A 2

as-

c) De figuris elocutionis § § 4, 5. Correxit utcumque errorem MARCIANUS CAPELLA Satyr. L. V.

d) De figuris sententiarum & elocutionis L. II. § § 13, 14.

e) Poëtices L. IV. c. 41.

f) De Oratore L. III. c. 54 f. 206. Orat. c. 12 f. 38, quibus cum locis conferas Rhetoric. ad Herennium L. IV. c. 20 f. 28.

g) L. IX. c. 3 f. 77 sqq.

h) S. 26-28 & 281.

i) Περὶ τῶν τῆς λέξεως σχημάτων c. 18, 19.

k) Περὶ σχημάτων ἑητορικῶν L. II. c. 5. f. 10.

assentimur, ut Epiphoram s. Epistrophem (l), h. e. perfectam clausularum similitudinem (rhythmus identicum nonnullorum, Gallorum *rimes riches*) ab Homoeoteleuti figura removeamus, neque verum obtinere putemus Homoeoteleuton, nisi aut binis saltem, ejusdem in utroque quantitatis (m), syllabis (femino, quem vocant, rhythmo) extrema responderint, aut si ultima tantum syllaba (masculinum efficientia rhythmus) convenerint, ne aures obscurior præterlabatur sonus, longioris hæc fuerit in pronuntiando moræ, eademque insignis accentus determinatione. Satis enim, ex nostro judicio, commode a *Consonantia* sive rhythmo (n) perfecto distinguitur *Asfonantia*, qualis, si parum Romanis credendum est auribus, in istis: "audacter *territas*, humiliter *placas*" (o) istisque: "non *verbis* sed *armis*" (p) occurrit; qua observata differentia & minus habebimus homoeoteleutorum,

l) Conversionem appellat Auctor Rhet. ad Herenn. L. IV. c. 13 f. 19. Commemorat etiam FABIVS L. IX. c. 3 f. 30, sed sine nomine.

m) Ultima tamen longa an brevis sit, in linguis jam florentibus parum refert, cum in talibus minus acute audiamus hodie.

n) Abuti hoc vocabulo, post magnam jam antesignanorum turbam, etiam nobis licebit.

o) Auctor Rhetoric. ad Herenn. L. VI. c. 20 f. 28.

p) QUINTILIANVS L. IX. c. 3 f. 75.

rum, & iis quæ habemus, jucundius, si opus fuerit, utemur.

An vero hisce sonorum repetitionibus revera aliquid insit svavitatis, disceptatum, ut jam diximus, fuit. Quod si quis dicat ejusdem aut valde similis soni in una junctisque vocibus recursum vel onomatopoeiam sapere, vel tinnulo & ludibundo clangorem ipsam ridendam præbere & in contemptum adducere, non pauca ex linguis fere omnibus colligere poterit exempla, quibus tueatur sententiam. Ut enim illa taceamus manifeste onomatopoëtica, Græcorum *μορμύρειν*, Latinorum *murmur*, *baubari*, *cuculus*, *turtur*, Gallorum *tic-tac*, Anglorum *pit-a-pat*, aliaque horum similia; a sequentibus, Græcorum *βόεβορος* & *βομβαλομβαξ*, Latinorum *temere*, *perperus*, *furfur*, *titubo*, *titivilitium*, nostratum *på må få*, *huller om buller*, *slidder sladder*, Gallorum *bonbon*, *joujou*, *pêlé-mêle*, Anglorum *pell-mell*, & *slip-slop*, Germanorum *wirrwarr*, ceterisque hujusmodi multis, non abesse vilitatis aut contumeliæ notam, quis est qui non videat? Quis porro non adstipuletur egregio elegantiarum arbitro Cl. HOME (g), aliquam saltem ludicræ vis, qua eminet poëma BUTLERI *Hudibras*, partem ex Homoeoteleutis in jambico quaternario versuum genere sæpius recurrentibus deri-

van-

g) Elements of Criticism Ch. XVIII. Sect. 4. Vol. II. p. 320 (Edit. Basil. 1795).

vanti? Docebunt autem vel ista jam dicta onomato-
poëtica, ne in graviori quidem digniorique stilo om-
nino displicere parcam modestamque ejusdem aut
pari soni geminationem; qua igitur in ceteris eo mi-
nus offendentur aures, quo longiori, sed modico ta-
men, intervallo a se invicem distiterint repercussi
verborum aut syllabarum sonitus. Interveniuntibus
namque aliis stridulus ille similium attritus minus
sentitur: idemque, ut in longinquitate nimia totus
perit, ita justa hebetatus distantia poterit, adjuvante
in primis consuetudine, etiam delectare.

Ad rem universam hæc forte suffecerint: sed
postulat diversus soluti ligatique sermonis habitus, ut
quid huic quid illi conveniat seorsum expendatur.
Et sane

*Qui utrumvis recte norit, ambos noverit:
Non ita sunt dissimili argumento, sed tamen
Dissimili oratione sunt facti ac stylo (r);*

cum autem totum a nobis absolvi argumentum nec
tempus nec facultates sinant, alteram ejusdem par-
tem commilitoni, & quidem populari, elaborandam
commendavimus.

Minutum parvæque laudis in prosa dictione esse
extremorum simili sono claudendorum studium, is
cer-

r) TERENTIUS in prologo Andriæ v. 10-12.

certe, qui hujus artificii perhibetur inventor, GORGIAS puta Leontinus (s), nequaquam cogitavit. Lepidas enim summæque, ut putabat, elegantiae festi-
vitates, a reliqua Sophistarum turba, aliisque ejus-
dem temporis viris, POLO, LICYMNIO, THUCYDIDE
cet. avidè arreptas (t), mox etiam ISOCRATES (u) &
vehementer amplectebatur & amplissimæ scholæ,
doctrina non minus quam exemplo, commendabat.
Quos omnes licet increpari passim & frivolo orna-
mento ad nauseam usque abusos judicari alii audi-
rent, nec ipsi tamen eodem abstinuerunt semper.
Sic vel DEMOSTHENES alicubi: τῆτε πόλει βοηθεῖν
οἰεῖται δεῖν, καὶ δίκην ὑπὲρ αὐτῆ λαβεῖν; sic in hunc
ÆSCHINES: ὦ πρὸς μὲν τὰ μεγάλα τῶν ἔργων ἀπάντων
ἀνθρώπων ἀχρηστότατε πρὸς δὲ τὴν ἐν τοῖς λόγοις τόλ-
μαν θαυμασιώτατε (x); sic CICERO: "antequam de
re, pauca de me" (y) "dummodo ea nos utamur pro
salute bonorum contra amentiam perditorum" (z); "illa
definitio judiciorum æquorum - - - retineatur, ut in
ju-

s) CICERO Orat. c. 52 f. 175.

t) DIONYSIUS Halicarnas. de Thucydidis historia c. 28.
Idemque de iis, quæ Thucydidi propria sunt c. 3. 17.

u) Idem de admiranda Demosthenis in dicendo vi c. 6. cfr.
QUINTILIANUS L. IX. c. 4 f. 35.

x) Orat. in Demosthenem c. 48.

y) De natura Deorum L. III, c. 2 f. 5.

z) Orat. pro Milone c. 5, f. 12.

judiciis & sine invidia culpa *plectatur*, & sine culpa invidia *ponatur*“(a); “ab his me amari putabam qui *invidebant*: eos non sequebar qui *petebant*“(b); “lex, quam non *didicimus*, *accepimus*, *legimus*, verum ex natura ipsa *arripuimus*, *hausimus*, *expresimus*“(c); “ut ejus semper voluntatibus non modo cives *assenserint*, *focii obtemperarint*, *hostes obedierint*, sed etiam venti tempestatesque *obsecundarint*“(d), qui locus etiam decusfato sono notabilis; sic QUINTILIANUS: “defenditur enim aliquatenus *atate*, *dignitate*, *audtoritate*“(e); PLINIUS minor: “faciam ego quod desideras tam *diligenter* quam *libenter*“(f); JUSTINUS: “telo si primam aciem *præfregeris*, reliquo ferro vim nocendi *sustuleris*“(g); tandemque, jam enim satis est exemplorum, APULEJUS: “Mulieres candido splendentes *amicimine*, vario lætantes *gestamine*, verno florentes *coronamine*“(h); quas omnes, multasque præterea, partim assonantias, partim plenas consonantias

a) Orat. pro Cluentio c. 2 f. 5.

b) Epistolar. ad Diversos L. XIV. ep. 1.

c) Orat. pro Milone c. 4 f. 10.

d) Orat. pro lege Manilia c. 16 f. 48.

e) L. XI. c. 1 f. 28.

f) Epist. L. III. ep. 15.

g) Hist. Philipp. L. VI. c. 8.

h) Afin. aur. L. II.

tias imprudentibus excidisse ne cogitari quidem potest. Nam etsi vitandum esse similiter cadentium, & in reprehensio incerti poëtae versu desinentium quoque similiter, continentem usum recte monuit Librorum ad Herennium auctor (i), nec minus recte a NOLTENIO (k) observatum fuit, ipsum CICERONEM, ut manifestum nimis effugeret concordantis soni concursum, ejusdem terminationis vocabula a membrorum clausulis ad minus exstantia sententiæ loca nonnunquam transtulisse, non adeo tamen cacophona solutæ orationis homoeoteleuta judicarunt veteres, ut nullus hæc essent ad illuminandam dictionem usus. Non culparunt nisi nimium harum venustatum aucupium; cumque *omnibus in rebus similitudo sit satietatis mater* (l), illarum non levem rarumque gustum sed saturitatem vituperarunt. Theatralem, quin puerilem, si crebrius nec conveniente loco adhibeas, effingi figuram DIONYSIUS censuit Halicarnasæus (m), sed, quoties in acres sententias incidat, pulcram QUINTILIANUS (n) autumavit, unde facile patet, cur in tenui dicendi genere vitiosam eam habuerit

B

C-

i) L. IV. c. 12 f. 13.

k) Lexic. Latinae Lingvæ Antibarb. T. I. p. 1669.

l) CICERO de Invent. L. I. c. 41 f. 76.

m) Locis jam citatis.

n) L. IX. c. 3 f. 76.

CICERO, & in veritate causarum rarius occultiusque admittendam (o). Valet igitur de hac, ut de omnibus in universum conformationibus verborum artificiosis, quod de sententiis pronuntiavit FABIVS (p): *Ego hæc lumina orationis velut oculos quosdam esse eloquentiæ credo; sed neque oculos esse toto corpore velim, ne cetera membra officium suum perdant; itemque hæc ejusdem: adjiciam breviter, sicut ornant orationem opportune positæ, ita ineptissimas esse, cum immodice petuntur. Sed ne hæc quidem, quæ recte fiunt, densandæ sunt nimis - - - sciendum vero in primis, quid quisque in orando postulet locus, quid persona, quid tempus. Major enim pars harum figurarum posita est in delectatione. Ubi vero atrocitate, invidia, miseratione pugnandum est, quis ferat contrapositis & pariter cadentibus & consimilibus irascentem, flentem, rogantem? cum in his rebus cura verborum derogat affectibus fidem, & ubicunque ars ostentatur, veritas abesse videatur (q); nec non Auctoris ad Herennium sequentia: Perraro sumenda sunt (Homœoptota, Homœoteleuta & Paronomasiæ) cum in veritate dicemus; propterea quod non hæc videntur reperiri posse sine elaboratione & consumptione operæ. Ejusmodi autem studia ad delectationem, quam ad veritatem, videntur accommodatio-*

o) Orat. c. 25 f. 84. c. 12 f. 58.

p) L. VIII. c. 5. f. 34.

q) L. IX. c. 3 f. 100-102.

tiora. Quare fides & gravitas oratoria minuitur his exornationibus frequenter collocatis - - - propterea quod est in his lepos & festivitas, non dignitas neque pulchritudo. Quare, quæ sunt ampla & pulcra, diu placere possunt: quæ lepida & concinna cito satietate afficiunt aurium sensum fastidiosissimum. Quo modo igitur, si crebro his generibus utemur, puerili videbimur elocutione delectari: ita si raro has interferemus exornationes, & in causa tota varie dispergemus, commode luminibus distinctis illustrabimus orationem (r). Quibus hæc addimus Pseudo-DEMETRII: Χρησις δὲ τῶν τοιῶν κῶλων ἐπισημαίνεται ἕτερος γὰρ δεινῶς λέγουσι ἐπιήδεια ἐκλύει γὰρ τὴν δεινότητα ἢ περὶ αὐτὰ τεθροῦσα καὶ φρονίσις. - - Θυμὸς γὰρ τέχνης ἔδειται - - ἕτερος δὲ τὰ ἐν δεινότητι χρησιμὰ τὰ τοιαῦτα - - ἕτερος ἐν πάθεσι καὶ ἡθροῖσι ἀπλῆν γὰρ εἶναι βέλεια καὶ ἀποίητον τὸ πάθος ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἡθος. - - Γίνεσθαι μέντοι γὰρ χρησιμὰ πότε - - - τῇ γὰρ μεγαληγορία συνεργοῖεν τὰ τοιαῦτα κῶλα (s).

Exscripsimus hæc, quamquam longiora, ut constaret, optimos veterum & oratores & rhetores ab hisce deliciis non penitus abhorruisse, sed lusisse vel ipsos nonnunquam liberius, ea tamen cautione, ut moderato opportunoque harum usu contenti, intemperantem earundem profusionem luxuriantibus libenter relinquerent ingeniiis. Fieri omnino potuit aliquando, ut etiam inscientibus exciderent non quæsitæ; sed rarius hoc contigisse putandum est, *essetque*

B 2

omne

r) L. IV. c. 22 sq. f. 32.

s) Περὶ ἑρμηνείας § § 27-29.

omne schema vitium, si non peteretur, sed accideret (t). Cum igitur a bene multis præstantissimæ Græcitatæ Latinitatisque auctoribus non admodum refugiantur, nimix severitatis offensionem non satis vitavit NOL-
TENIUS, cum homœoteleuta prosæ dictionis omnia, nisi in jocosis familiaribusque scriptionibus, subtili Romanarum aurium iudicio vix ferenda pronuntia-
ret, ipsumque CICERONEM, quicquid contra hanc legem commiserit, id fere omne parum caventem & incuria languidum admisisse, arbitraetur. At ne nos quidem diffitemur, ipsis nobis magnopere displicere in nostrorum temporum scriptis prosaicis, sive latiali sive alio quodam sermone exaratis, similem membrorum exitum; sed propterea in primis, quod, cum hodie nihil sit rhythmicis carminibus frequentius, si idem in prosa fiat, inferciri in eam versus videantur, quo vitio, cui tamen ad fastidium usque indulserunt & nonnulli Ecclesiæ patres, & inter recentiores Asceticus Germanorum scriptor COBERN, nostratibus etiam ex Svecana metaphrasi notus, vix ullum esse potest ingratus. Ejusdem vocabuli repetitione, si cum virtute fiat, poterunt etiam nostræ aures delectari; sed ab homœoteleutorum lusibus ideo magis quam Romanæ abhorrebunt, quod dicendi generibus permutari & confundi visis, non verum carmen, sed falsam carminis præ se speciem ferens lacinia apponatur.

t) QUINTILIANUS L. IX. c. 3 f. 2.